

omissió o per comissió— i amb dolents —grupuscles d'illuminats sospitosament ineficaços—. En aquest sentit, *El divorci de Berta Barca* no és, malgrat les aparences, un joc, o, almenys, un joc inofensiu. Si Porcel en aquesta obra ha buscat «el lector majoritari», no per això ha millorat la seva consideració respecte a ell; perquè, l'obra no és només minoritària en la seva concepció sinó sectària en la seva formulació i marginal en el seu missatge. De majoritària només en té els aspectes més convencionals: una forma propera al costumisme d'arrel reaccionà-

ria i conservadora i un oportunisme en la construcció de l'anècdota narrativa. Potser resulta que la «seducció» de Baltasar Porcel necessita un marc més íntim per actuar exitosament i efectiva: un sopar en un junc a la pintoresca badia d'Aberdeen, on el seu parlar «barroc» i «sorprenent» produïxí el miracle que en la ficció se li nega i ens faci restar, com a Berta Barca, bocabadats i, el que és més important, convençuts.

EULÀLIA PÉREZ I VALLVERDÚ

RAMON SOLSONA: *Figures de calidoscopi*, Barcelona, Edicions dels Quaderns Crema, 1988. («Biblioteca mínima», núm. 19.) 195 ps.

En un context en què, afusellant allò que «la situació és desesperada, però no seriosa», podem dir que la situació no és desesperada però, massa sovint, tampoc seriosa, *Figures de calidoscopi* es situa, en el marc de la nova narrativa catalana d'aquests últims anys, dins el grup petit de les obres que caldrà llegir-se detingudament.

La novella es basteix entorn de dos eixos complementaris. D'una banda un eix temporal obert, que forniria el tema de l'obra, a partir del qual la trama es multiplica en un seguit de possibilitats vitals de la protagonista, Isabel Corbella, no excloents entre elles en tant que volen mantenir el seu valor de potencialitat. És el «temps obert» que Pedrolo proposava en el cicle —necessàriament inacabat— del mateix nom, i que en mans de Solsona esdevé menys mastodòntic i ambiciós i es concreta més en un cert sentiment determinat de la vida —temps—. La protagonista només s'inscriu en un temps real a les primeres pàgines de la novella, amb setze anys, quan reflexiona —davant el mirall— sobre l'etapa que acaba de tancar, i juga —cara al balcó obert— amb el seu futur, voluntàriament o paradoxalment, fent girar un calidoscopi davant els ulls, en una imatge mot ben trobada. A partir d'aquí i fins el colofó final que reprèn la «rosa dels vents» del tub màgic, es despleguen diverses possibilitats de vida de la protagonista al trencall dels quaranta anys. És el gruix de la novella. La novella, de fet, feta de les novelles diferents d'un mateix personatge en un mateix espai i temps, i que tan-

mateix no s'exclouen. El segon eix a conformar tema i estructura serà el propi llenguatge narratiu, o els propis llenguatges narratius, en un empedrat de registres i tècniques diverses, un per cada una de les «novelles» que fan la vida potencial de la Isabel Corbella (una primera persona projectada sobre un «tu» subjectiu, enumerativa i concisa, que aporta una certa tessitura indolent però alhora molt receptiva; una veu aparentment objectiva que confegeix un diari en tercera persona; l'estil epistolar endulcorat i una mica fleuma, tan arrelat —a partir del tombant de segle— en el «saber fer» literari popular català; registres periodístics, creació de personatges de característiques molt marcades a partir de la seva veu en primera persona... i així anar fent). Cada un d'ells donarà unitat a la novella potencial que escriu, i alhora una certa unitat —en la varietat— al conjunt de l'obra.

Ara bé, si la gràcia de la novella rau, entre d'altres coses, en aquests dos propòsits de base, la crossa que en resenteix el conjunt prové d'un desequilibri final entre ambdós. Solsona escriu una novella tenint alguna cosa a dir, i això ja el diferencia de bon gruix de les coses que es publiquen ara mateix. La seva obra té un sentit global que penso que neix del primer dels eixos que he apuntat més amunt. De les diverses possibilitats en què es projecta qualsevol futur, de l'atzar determinant, de les constants recurrents a través del manyoc de «novelles» resultants (totes les Isabel Corbella serveixen la infantesa com un espai paradisiac

d'enyor, totes seran condicionades per la diversa sort dels pares i la seva relació amb ells, per l'amor i el matrimoni...). El segon dels eixos coadjuva en la configuració, en la materialització (i no em vull ofegar en la vella murga del fons i la forma) de les diferents parts. Si no fos així l'obra seria un simple exercici d'estil, i no ho és. En canvi, a vegades sembla que Solsona ho oblidí i es deixí endur del parany del seu llenguatge narratiu —certament abellidor, en el seu cas—. De manera que el conjunt queda descompensat, amb grumolls que, en sí i fora de la novel·la, farien un treball de molta qualitat però que en l'obra distreuen i en deformen el tot. Afortunadament aquests fragments que han engalipat el propi autor tenen tanta gràcia que a vegades fan oblidar que són fora de lloc i arriben a fer que el lector s'hi enllepoleixi —la història del Mariano, o la «Sanfeliuense», amb un narrador entre costumista i fellinià que domina impecablement l'art de captivar el lector, són, de fet i en sí mateixos, excel·lents—. Algun d'aquests fragments ha reeixit a crear prou vincles amb l'espina vertebral de la novel·la, però sovint hom no pot evitar de preguntar-se per què hi són. En tot cas, perjudiquen el nucli conceptual de l'obra —tot i que no descarto la possibilitat que una major i més coordinada freqüència d'aquestes «sortides de context» hagués pogut resultar enriquidora del sentit global de l'obra.

Hi ha un aspecte que no vull deixar-me a la butxaca: la llengua literària. Més enllà —o més ençà— ara, del treball amb els diferents registres. Parlo de l'«ofici» de l'autor. Solsona escriu havent assumit bé la pròpia tradició i amb un molt considerable coneixement de la llengua —parlo d'un nivell tan d'anar a peu però tan important per a la literatura com és ara lèxic, girs, sintaxi...—. Ha arrelat en la prosa rodorediana, que és una de les proses decisives en la història de la narrativa catalana, i domina l'art d'explicar i fer versemblants personatges i circumstàncies a partir del detall, de la humil sensualitat i lògica exacta dels objectes, les percepcions, les reaccions, les relacions i els diàlegs —alguns dels diàlegs de la novel·la són peces perfectament acabades—, que es materialitzen efectivament en una llengua narrativa precisa, suggerent i matisada, treballada amb un coneixement considerable

de la matèria que es té entre les mans. I això és literatura. Tal vegada de tant en tant l'aparell trontolli quan, sense pretendre parodiar ni fer metallenguatge, el seu ens fa l'efecte que cau per propi pes, que «ja ha estat dit»; però és a un nivell tan puntual que no en decep el conjunt ni penso que mereixi més atenció ara i aquí.

En canvi, és per aquest camí que arribem a l'única cosa que ens deixa un cert regust de recança, després de la lectura (tret del problema estructural que hem comentat més amunt), difícil d'ignorar: la ingenuïtat que a vegades Solsona mostra en la intenció. La ingenuïtat en l'expressió és justificable, i necessària, i tot allò que es vulgui, però difícilment perdonarem a un novel·lista que l'ingenu sigui ell. I Solsona a voltes ho és; s'emociona i ensenya el llautó —involuntàriament, i aquí rau el mal— de les seves simpaties i antipaties dins l'obra, per exemple. Una mica en la línia —per fer broma amb la tradició— d'un cert Oller. Podriem dir, reduint-ho a una equació simple, que, en el seu cas, la compassió devers els personatges, imprescindible, no sempre és contrabalancada per un cert distanciament —igual d'imprecindible o més— que atorgui la lucidesa necessària en tot moment al narrador.

Arribats aquí, només cal que ens guardem molt que tot plegat no ens privi de gaudir del talent de narrador de Solsona, innegable i també latent sota aquella descompensació estructural de què parlàvem o sota aquesta certa ingenuïtat en l'expressió o en la intenció.

Sospito que bona part dels lectors de *Figures de calidoscopi* haurà pensat a seguir la pista d'una possible segona obra de Solsona. Ben fet. Però se m'acut, a tall de reflexió, si una novel·la que és a frec de l'antinovel·la, com aquesta, abans que un inici més que prometedor —que ja ho és— no pot ser un cul de sac. Caldrà parlar-ne. De moment, sabem que no tenim a les mans cap novel·la «fita», renovadora o decisiva —li falta ambició, tot i que ja en té un bon pessic—, però que és a partir d'obres com aquesta, fetes amb bon ofici i que cal llegir, que apareixen les altres, i que són obres així les que van constituint la literatura que val la pena d'un país.

JOSEP LL. BADAL